

Uchwała Komisji Habilitacyjnej
z dnia 27 maja 2021 roku
w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
Księdzu dr. Miłoszowi Hołdzie
w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia.

Powołana w dniu 13 stycznia 2021 r. przez Radę Dyscypliny Filozofia Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w, na podstawie art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (zwanej dalej Ustawą 2.0) oraz na podstawie § 13 ust. 2. *Regulaminu nadawania stopni i tytułu profesora na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, stanowiącego Załącznik do Uchwały nr 162/2020 Senatu Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie z dnia 28 września 2020 r. w sprawie wprowadzenia *Regulaminu nadawania stopni i tytułu profesora na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie* (zwanego dalej Regulaminem), Komisja Habilitacyjna w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego ks. dr. Miłoszowi Hołdzie, działała w składzie:

osoby wyznaczone przez Radę Doskonałości Naukowej:

- prof. dr hab. Tadeusz Szubka – przewodniczący komisji
- prof. dr hab. Stanisław Krajewski - recenzent komisji
- ks. dr hab. Marek Słomka - recenzent komisji
- ks. dr hab. Maciej Bała, prof. UKSW – recenzent komisji

osoby wyznaczone przez Radę Dyscypliny Filozofia UPJPII w Krakowie:

- prof. dr hab. Tadeusz Gadacz - recenzent komisji
- ks. dr hab. Janusz Mączka, prof. UPJPII - członek komisji
- ks. dr hab. Zbigniew Wołak, prof. UPJPII - sekretarz komisji

Działając na podstawie:

1. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.),
2. *Regulaminu nadawania stopni i tytułu profesora na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*, stanowiącego Załącznik do Uchwały nr 162/2020 Senatu Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie z dnia 28 września 2020 r. w sprawie wprowadzenia *Regulaminu nadawania stopni i tytułu profesora na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie*,

Komisja Habilitacyjna wzięła pod uwagę:

- 1) osiągnięcia naukowe, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2a Ustawy 2.0;
- 2) aktywność naukową Habilitanta realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej (por. art. 219 pkt. 3 Ustawy 2.0);
- 3) wynik kolokwium habilitacyjnego (por. art. 221 pkt. 9 Ustawy 2.0).

Podstawą oceny dokonań wymienionych w pkt. 1-3 były:

- 1) monografia pod tytułem: *Źródło i noc. Wprowadzenie do współczesnego absconditeizmu*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2020, ss. 234;
- 2) sporządzony przez Habilitanta autoreferat i zestawiony przez niego wykaz publikacji i pozostałych form aktywności naukowej (wraz z załączoną dokumentacją);
- 3) sporządzone przez recenzentów oceny osiągnięć;
- 4) przebieg kolokwium habilitacyjnego;
- 5) wykład habilitacyjny;
- 6) dyskusja członków Komisji Habilitacyjnej.

Zgodnie z art. 221 ust. 9a Ustawy 2.0 oraz § 11 Regulaminu, w dniu 13 kwietnia 2021 roku zostało przeprowadzone kolokwium habilitacyjne, przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami, oraz wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogli swobodnie wypowiedzieć się w jego toku.

UCHWAŁA

Biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowe i dydaktyczne Habilitanta, przedstawione przez recenzentów opinie, przeprowadzone kolokwium habilitacyjne, po dyskusji, Komisja podjęła uchwałę o wystąpieniu do Rady Dyscypliny Filozofia Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie z wnioskiem o nadanie:

**księdzu doktorowi Miłoszowi Hołdzie stopnia naukowego doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie naukowej filozofia.**

Uchwała zapadła następującym stosunkiem głosów:

Uprawnionych do głosowania	7 osób
Oddano głosów	7
Głosów nieważnych	0
Głosów ważnych	7

W tym:

- za nadaniem stopnia naukowego doktora habilitowanego (TAK): 7 głosów (ks. dr hab. Maciej Bała, prof. dr hab. Tadeusz Gadacz, prof. dr hab. Stanisław Krajewski, ks. dr hab. Janusz Mączka, prof. dr hab. Tadeusz Szubka, ks. dr hab. Marek Słomka, ks. dr hab. Zbigniew Wolak)
- o odmowie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego (NIE) – głosów: 0
- WSTRZYMUJĄCYCH SIĘ – głosów: 0

Głosowanie (zgodnie z art. 221 ust. 10 Ustawy 2.0) miało charakter jawny.

Podjęta przez komisję habilitacyjną uchwała (zgodnie z art. 221 ust. 10 Ustawy 2.0) ma status opinii.

Podpis Przewodniczącego Komisji:

UZASADNIENIE

1. INFORMACJE OGÓLNE

Ks. dr Miłosz Hołda odbywał studia magisterskie z teologii w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach zakończone w 2005 r. obroną pracy magisterskiej pt. *Problematyka sumienia jako miejsce spotkania filozofii Martina Heideggera i teologii Karla Rahnera*, której promotorem był ks. dr hab. Jarosław Jagiełło. W latach 2005-2007 odbywał studia licencjackie na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które zakończył obroną pracy licencjackiej pt. *Samoświadomość w filozofii Jean-Paul Sartre'a*. Promotorem pracy był prof. dr hab. Stanisław Judycki. W latach 2010-2013 odbywał studia doktoranckie na Wydziale Filozofii KUL, gdzie obronił pracę doktorską pt. *Epistemologiczne argumenty za istnieniem Boga. Próba teistycznego uprawomocnienia poznawczych roszczeń nauki*. Promotorem był dr hab. Jacek Wojtysiak, a praca otrzymała Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za wyróżniającą się rozprawę doktorską za rok 2013. Od tego roku prowadzi zajęcia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, od 2017 r. jako adiunkt w Katedrze Filozofii Człowieka. Prowadzi również zajęcia w Seminarium Duchownym w Kielcach i w Seminarium Zakonu Kapucynów. Ponadto zajmuje się popularyzacją filozofii i teologii.

2. OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE HABILITANTA

2.1. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIE

Osiągnięciem naukowym, o którym mowa w art. w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy, jest monografia: *Źródło i noc. Wprowadzenie do współczesnego absconditeizmu*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2020, ss. 234. Recenzentami wydawniczymi byli: prof. dr hab. Jacek Wojtysiak i dr hab. Rafał Sergiusz Niżyński OCD, prof. UAM.

2.2. POZOSTAŁA AKTYWNOŚĆ NAUKOWA

- Podstawą oceny pozostałej aktywności naukowej Habilitanta były:
- Artykuły opublikowane w czasopismach naukowych pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego – 9 oraz 3 recenzje
 - Rozdziały opublikowane w monografiach naukowych – 13
 - Wystąpienia na konferencjach krajowych pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego - 21;
 - Wystąpienia na konferencjach międzynarodowych pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora

a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego - 8;

- Współorganizacja konferencji międzynarodowych – 3;

- Współorganizacja konferencji krajowych – 4;

- Udział w innych zespołach badawczych pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego – 3

- Liczba cytowań publikacji wnioskodawcy, z oddzielnym uwzględnieniem autocytowań, pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego - 4 cytowania według bazy danych Google Scholar, 0 autocytowań;

- Posiadany indeks Hirscha (według bazy danych Google Scholar) - h-index = 1

- Liczba punktów MNiSW pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego – 240 punktów MNiSW według punktacji z roku 2017; 930 punktów MNiSW według punktacji z roku 2019.

2.3 OSIĄGNIĘCIA DYDAKTYCZNE, POPULARYZATORSKIE I ORGANIZACYJNE

- Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych wraz z informacją o pełnionych funkcjach - 2;

- Staże odbyte w instytucjach naukowych lub artystycznych, w tym zagraniczne, pomiędzy uzyskaniem stopnia doktora a uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego – 3;

- Informacja o recenzowanych pracach naukowych lub artystycznych: 2

- Działalność dydaktyczno-popularyzatorska: prowadzenie zajęć na Wydziale Filozoficznym UPJPII w Krakowie (wykłady kursoryczne, ćwiczenia, wykłady monograficzne); prowadzenie zajęć z filozofii w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach (afiliowanym do KUL) oraz Wyższym Seminarium Duchownym Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów Prowincji Krakowskiej. Wykłady i artykuły popularyzujące filozofię.

Szczegółowy wykaz osiągnięć Habilitanta znajduje się w przygotowanych przez niego *Autoreferacie i Wykazie osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.*

3. OCENA GŁÓWNEGO OSIĄGNIĘCIA ORAZ POZOSTAŁEJ DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

3.1 OCENA RECENZENTÓW

Ks. dr hab. Maciej Bała rozpoczyna swoją recenzję od omówienia głównej monografii, zaznaczając, że jest to pierwsza całościowa praca w języku polskim dotycząca sporu o „Boga ukrytego”. Wskazuje kontekst, którym jest analityczna filozofia religii, spory o poznawalność Boga w obszarze filozofii i teologii nauki oraz dyskusja „po Auschwitz”. Prowadzi to do wyróżnienia sześciu rodzajów absconditeizmu z podziałem na konserwatywne i reformistyczne. Recenzent streszcza kolejne rozdziały, interpretuje niektóre zagadnienia i przedstawia pewne propozycje poszerzenia badań. Podkreśla jednocześnie wartość pracy naukowej autora monografii: „Na podkreślenie warsztatu naukowego habilitanta należy wskazać, że każdy rozdział kończy się oceną prezentowanych stanowisk (zalety, wady) wraz ze wskazaniem własnej, najbardziej przekonującej (racjonalnej) interpretacji”. Zwraca następnie uwagę na ciekawy wątek Boga ukrytego – ograniczona wszechmoc umożliwia okazywanie przez Niego dobroci człowiekowi. Rozważa się też możliwość Objawienia z punktu widzenia filozofii oraz ideę traktowania treści objawionych jako kontekstu odkrycia, funkcji heurystycznej dla filozofii religii. Omawiając metaforę źródła i nocy oraz absconditeizm przyrody, dziejów i relacji Recenzent zwraca uwagę na to, że autor nie wykorzystał pracy J.I. Mariona *Idol i dystans*, która doskonale wpisuje się w kontekst tych rozważań. W recenzji pojawia się kilka innych uwag polemicznych lub uzupełniających podejście ks. Miłosza Hołdy, ale ocena jego monografii jest „bardzo wysoka”. Znajdujemy m.in. takie stwierdzenie: „Zaprezentowany materiał w dyskusji na temat ‘ukrytość Boga’, z jednej strony jest imponujący, z drugiej strony zastosowana matryca (absconditeizm przyrody, dziejów, relacji) pozwoliła na zachowanie bardzo przejrzystego wyводу”.

Pozostały dorobek naukowy Habilitanta został ujęty z punktu widzenia czterech obszarów badawczych: aspekty Bożej ukrytości, nie uwzględnione w głównym osiągnięciu; nawa teologia naturalna; teologia filozoficzna i filozofia człowieka inspirowana myślą Józefa Tischnera. Omawiając rozprawę *Głos ukrytego Boga. Heidegger i Rahner o sumieniu* Recenzent streszcza analizy autora i zwraca uwagę na pewien niedosyt wynikły z braku odwołania do współczesnej debaty na ten temat. Omawiając inne artykuły podkreśla ich odkrywczość, np. zwrócenie uwagi na filozofię świadectwa. Docenia też jego sprawność metodologiczną, która np. wyraża się w odpowiedzialnym wykorzystaniu nauki w argumentacji za istnieniem Boga, tak by unikać „Boga luk” czy wykorzystaniu hipotez pozwalających na pojawianie się nowych „ideatów epistemologicznych”. Również w teologii filozoficznej Recenzent podkreśla twórczą polemikę oraz przedstawione przez Habilitanta interesujące i nowatorskie rozwiązania. Przegląd twórczości naukowej ks. Miłosza Hołdy podsumowany jest stwierdzeniem, „że jest to badacz rzetelny, erudycyjny i samodzielny”.

Gdy idzie o inne dokonania naukowe, podkreślony został udział w wymianie międzynarodowej, referaty na konferencjach naukowych, uczestnictwo w zespołach badawczych, organizacja konferencji i debat naukowych. Pozytywnie oceniona została także praca dydaktyczna Habilitanta i opieka nad studentami oraz jego zaangażowanie w działalność popularyzatorską w obszarze filozofii i teologii. Na końcu Recenzent wspomina nagrodę Rektora UPJPII w Krakowie za działalność naukową i dydaktyczną

oraz nagrodę Ministra za monografię. Recenzja kończy się poparciem wniosku o nadanie ks. Miłoszowi Hołdzie stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie filozofii.

Prof. dr hab. Tadeusz Gadacz prezentując dorobek naukowy ks. Miłosza Hołdy podkreśla m.in. międzynarodowy charakter tego dorobku, do którego należą: współorganizacja konferencji, udział w konferencjach, prowadzenie seminariów naukowych, członkostwo w towarzystwach naukowych. Recenzent najpierw ocenia dorobek naukowy Habilitanta poza osiągnięciem głównym. Stwierdza, że jego problematyka badawcza koncentruje się na następujących problemach badawczych: „nowa teologia naturalna, teologia filozoficzna, filozofia człowieka inspirowana myślą ks. Józefa Tischnera oraz kwestia ‘ukrycia Boga’”. Zdaniem Recenzenta badania naukowe podjęte przez Habilitanta nie są przyczynkar-skie, ale dotyczą poważnych problemów i odznaczają się wysoką rzetelnością, która przejawia się zarówno w wykorzystaniu źródeł, jak i w podejmowaniu polemik. Znaczące miejsce w dorobku Habilitanta przypisane jest książce *Głos ukrytego Boga. Heidegger i Rahner o sumieniu*. Recenzent podejmuje pewną polemikę z autorem i przedstawia własną interpretację problematyki sumienia u autorów omawianych w książce, ale stwierdza, że swoje uwagi kieruje nie tyle do autora *Głosu ukrytego Boga*, ile do samego Heideggera. Konkluzją tej części recenzji jest stwierdzenie, że dorobek naukowy Habilitanta po obronie doktoratu jest w pełni wystarczający do nadania mu stopnia doktora habilitowanego. W tym dorobku również podkreślono jego międzynarodowy charakter.

Monografia będąca głównym osiągnięciem Habilitanta podejmuje, zdaniem Recenzenta, jeden z najważniejszych problemów filozofii religii i teologii. Autor zdaje relację z debaty nad „argumentem z ukrytości” Boga, ale też wychodzi poza nią. Konstrukcję książki prof. Gadacz przyrównuje do budowy szwajcarskiego zegarka, podkreślając zupełność i precyzyjność analizy absconditeizmu z wyróżnieniem absconditeizmu konserwatywnego i reformistycznego. Podkreślona jest też oryginalność idei „trzykroć ukrytego Boga”. Recenzja omawia poszczególne rozdziały pracy wyróżniając szczególnie ciekawe wątki jak np. myśl Pascala, twórcy pojęcia „Deus absconditus”, Nietzschego i kilku innych. Główna część monografii złożona z trzech rozdziałów, które analizują argumenty z zakresu absconditeizmu przyrody, dziejów i relacji została pochwalona za solidność zarówno w prezentacji stanowisk, jak i w poziomie podejmowanych przez autora polemik z niektórymi poglądami.

Za najbardziej oryginalny uznany został ostatni rozdział monografii, w którym autor łączy trzy rodzaje absconditeizmu i wprowadza metaforę źródła i nocy. Dystans między Bogiem a światem powoduje trudności w poznaniu Boga i zbliżeniu się do Niego, ale z drugiej strony otwiera na wartości najwyższe: „Dystans soteriologiczny sprawia, że nic nie może zaspokoić nas w sposób ostateczny”. Podkreślono dialektyczny charakter relacji między „źródłem” i „nocą”, które mogą być zrozumiałe jedynie we wzajemnym odniesieniu do siebie. Prof. Gadacz poświęca więcej uwagi wątkowi zła i teodycei. Filozofia nie zawsze umie sobie radzić z doświadczeniem ludzkiego cierpienia, a jest to wątek, którego nie wolno pomijać. I tę uwagę Recenzent kieruje nie tyle pod adresem autora monografii, ile pod adresem myślicieli, którzy pomijają ten tak istotny problem.

W dalszej części recenzji przedstawione są też inne propozycje dotyczące możliwości poszerzenia problematyki „ukrycia Boga” z wykorzystaniem pewnych wątków filozofii kontynentalnej. Recenzent traktuje te uwagi jako propozycje nowych badań. Samą monografię Recenzent ocenia bardzo wysoko, nawet stwierdza: „Jest to jedna z najlepszych monografii, jakie mogłem zrecenzować w mojej ponad 30-letniej praktyce recenzenckiej”. W podsumowaniu prof. Gadacz wyraża pozytywną opinię w odniesieniu całego dorobku naukowego ks. Miłosza Hołdy i wnosi o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego filozofii w dziedzinie nauk humanistycznych.

Prof. dr hab. Stanisław Krajewski podkreśla trafność terminu „absconditeizm”, który łączy standardowe sformułowanie łacińskie (*Deus absconditus*) z teizmem. Idea ukrytości Boga jest obecna od czasów biblijnych również w całej teologii zachodniej, co jak podkreśla recenzent, zostało w *Źródle i nocy* dobrze udokumentowane. Problem ukrycia Boga jest rozważany w trzech aspektach: relacji między Bogiem i człowiekiem, relacji między naukami przyrodniczymi i teologią oraz w odniesieniu do tzw. filozofii i teologii „po Auschwitz”. Podkreślając wiedzę i umiejętność autora, który dobrze zna literaturę przedmiotu i umie tworzyć syntezy trafnie ujmujące badany przedmiot, recenzent ilustruje to dłuższym cytatem z monografii. W ostatnim rozdziale pracy pojawia się model „trzykroć ukrytego Boga” oraz nawiązanie do źródła i nocy, o których mówi tytuł monografii i które są metaforycznym odniesieniem do słów św. Jana od Krzyża. Prof. Krajewski wyraża jednak wątpliwość co do tego, czy autorowi udało się stworzyć zamierzony model, jaki miał objąć wszystko to, „co tradycja judeochrześcijańska ma w kontekście problemu ukrycia do powiedzenia na temat Bożej natury i Bożego działania”. Metafora może być pojemna, ale nie sprzyja wyciąganiu uzasadnionych wniosków. Recenzent podkreśla „jasny, staranny, jednolity styl wyводу”, ale też zwraca uwagę na to, że ten styl przedstawiania i analizy zagadnień teologicznych prowadzi do pominięcia kontekstu funkcjonowania omawianych idei czy sytuację ich twórców, co chociaż zapewnia racjonalność analiz, łączy się też ze zubożeniem wywodów.

Recenzent zastanawia się nad słusnością czysto filozoficznego, analitycznego podejścia do kwestii ukrycia Boga, która jest mocno związana z przekonaniem religijnymi. Zatem w istocie rozważania zawarte w monografii stanowią „filozofię zakorzenioną w tradycji chrześcijańskiej”. Recenzent zarzuca też autorowi pominięcie ateistycznych ujęć problemu absconditeizmu, co zawęży krąg odbiorców rozprawy. Innym brakiem jest zbytnio uproszczony podział stanowisk na teistyczne i nieateistyczne, słuszniej byłoby uwzględnić „swoiste continuum” tego rodzaju stanowisk. Pojawia się też zrzut pominięcia absconditeizmu w kontekście panteizmu zarówno w kontekście dziejów i nauk przyrodniczych, jak i w obszarze relacji człowieka z Bogiem. Jako trzeci brak wskazano pominięcie antyteizmu jako buntu przeciw Bogu, która to postawa „jest nieraz obecna w doświadczeniu Żydów”. Wspomniane uwagi krytyczne nie podważają jednak wartości monografii, która zdaniem Recenzenta, stanowi „wartościowy wkład do filozoficznej teologii”.

W odniesieniu do pozostałych publikacji Habilitanta Prof. Krajewski stwierdza, że są one „pozytywnym świadectwem klasy intelektualnej Autora”. Większy problem sprawia, zdaniem Recenzenta, ocena aktywności naukowej „w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury”. Uczestnictwo w konferencjach naukowych (21 o zasięgu ogólnopolskim, 8 o zasięgu międzynarodowym, w tym trzech za granicą) nie jest wielkim dorobkiem, podobnie jak wykłady w seminariach duchownych, które są uczelniami nieakademickimi. „Sytuację poprawia udział w organizacji trzech konferencji międzynarodowych, w tym jednej za granicą”. Co do publikacji naukowych, dorobek w tej dziedzinie nie jest oceniany jako duży, ale wystarczający.

W konkluzji prof. Krajewski stwierdza, że mimo wspomnianych niedostatków osiągnięcia naukowe i pozostały dorobek ocenia pozytywnie jako znaczący i wystarczający dla podjęcia dalszych kroków zmierzających do uzyskania habilitacji przez ks. Hołdę.

Ks. dr hab. Marek Słomka omawiając *Źródło i noc*, stwierdza, że książka ta „jest wyrazem gruntownie przemyślanej koncepcji” i świadczy o dużym odczytaniu autora w problematyce ukrytości Boga oraz przedstawia oryginalne stanowisko. Recenzent zwrócił szczególną uwagę na aspekty metodologiczne i zarzucił autorowi pojawiający się w monografii brak precyzji w wyrażaniu myśli i niekiedy brak wystarczającej dbałości o związki wynikania logicznego. Do tych kwestii odnosi się pokaźna liczba szczegółowych uwag. Na przykład autor monografii nie odróżnia ukrytości od oddalenia (s. 12), nadużywa terminów wynikania: „w związku z tym”, „zatem” w sytuacjach, w których to wynikanie nie jest jasne (s. 13), ukrycie Boga w dziejach i w relacjach jest przedstawione jako rozłączne, choć w rzeczywistości takim nie jest (s. 15), Boga *Biblii* traktuje jako Boga klasycznego teizmu, choć nie zawsze jest to słuszne (s. 18). Recenzent zwraca też uwagę na nie zawsze wystarczająco ostrożne użycie zaimków (s. 24), na zbędne sformułowania, które podważają doniosłość refleksji nad podejmowanymi zagadnieniami (s. 36), na niezbyt jasne ujmowanie relacji między nauką i wiarą w Boga (s. 79), obecność interwencjonizmu działania Boskiego w różnych formach absconditeizmu (s. 80), na zbyt redukcjonizm dialogu z ewoluującą nauką do „mentalności sejentystycznej” (s. 82-83). Zarzuca autorowi także zbyt uproszczone, a czasami błędne przedstawianie obrazu świata, jaki daje nam współczesna nauka. Niektóre jego stwierdzenia – zdaniem Recenzenta – zdają się akceptować koncepcję „Boga luk”, która gdzie indziej jest krytykowana przez autora. Z tym zarzutem spotyka się m.in. sposób wykorzystania indeterminizmu współczesnych teorii naukowych jako okazji do łączenia idei Bożego działania z wyjaśnieniem naukowym (s. 97, 102), które może prowadzić do modelu „kwantowej opatrności”. Recenzent dopatrył się w monografii także pewnych niespójności, jak np. raz wykluczenie, a innym razem dopuszczenie działania Boga w świecie w kontekście współczesnego obrazu świata (s. 96, 110). Odwołując się do klasycznych koncepcji Boga, m.in. św. Augustyna i św. Tomasza, Recenzent stawia wiele pytań, dotyczących m.in. prostoty i niezmienności Boga, na które powinna udzielić odpowiedzi monografia ks. Hołdy, ale tego nie czyni. Stwierdzenie, że dla teologów pewne terminy są analogiczne lub metafo-

ryczne nie jest wystarczającym rozwiązaniem. Pojawia się zarzut, że traktowanie człowieka jako „przedmiot” i „podmiotu”, a potem oddanie tego przeciwieństwa przy pomocy terminów „los” i „przeznaczenie” nie jest trafnym pomysłem językowym. Zwrócono uwagę na nie dość rozważne używanie terminów: „unieważniać” i „unieważnić” (s. 150-151).

Pojawiają się również inne uwagi dotyczące niespójności lub braku uzasadnienia pewnych stwierdzeń (s. 253, 258) czy braku zdecydowania w kwestii opowiedzenia się po stronie absconditeizmu konserwatywnego czy też reformistycznego (s. 261, 279). Nie zgadza się też recenzent ze stwierdzeniem, że relacja między Bogiem i człowiekiem musi się wiązać z wykraczaniem poza porządek przyczyn badanych przez naukę (s. 284). Uwagi krytyczne, pełniące raczej rolę akademickiej dyskusji, nie przeszkadzają temu, że monografia została oceniona wysoko. Recenzent podkreślił m.in. szeroki przegląd koncepcji filozoficznych i teologicznych oraz autorską typologię stanowisk abscondeizmu. Stwierdził, że podejmowana kwestia jest skomplikowana, ale też bardzo doniosła nie tylko z punktu widzenia badawczego, ale również w kontekście problemów, jakie napotykamy w naszej współczesności. Warto też badania te kontynuować, a także „odnosić do bliskiej Habilitantowi płaszczyzny duszpasterskiej”.

Inne elementy bardzo bogatego dorobku naukowego Habilitanta oraz jego działalność naukowo-dydaktyczna, organizacyjna i popularyzująca naukę zostały ocenione bardzo pozytywnie, a recenzję uwieńczyła konkluzja, że dokonania ks. dr. Miłosza Hołdy stanowią wystarczającą podstawę do nadania mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych.

3.2 OCENA POZOSTAŁYCH CZŁONKÓW KOMISJI

Ks. dr. hab. Janusz Mączka zwraca uwagę na to, że tematy, jakimi w swoich pracach zajmuje się Habilitant, skupiają się na poszukiwaniach relacji między filozofią a naukami, w ramach tzw. filozofii naturalnej, oraz między filozofią a teologią, w ramach tzw. teologii naturalnej. Sprawność metodologiczna Habilitanta pozwala mu na wyciąganie z tez naukowych i filozoficznych ciekawych wniosków teologicznych. Podkreślone zostało, że w tej argumentacji nie korzysta on z luk w naszej wiedzy (argument „Boga dziur”), ale „bierze ją z głębokich, filozoficznych analiz naszego poznania świata natury”. Do takich dziedzin badawczych należy przykładowo problem istnienia świadomego podmiotu czy matematyczności przyrody. Kontynuacją interdyscyplinarności badań jest podjęcie idei abscondeizmu, który wiąże się z filozofią nauki i innymi dziedzinami, szczególnie teizmem chrześcijańskim i teologiami innych religii.

W odniesieniu do monografii habilitacyjnej i innych prac ks. Mączka podkreślił ich różnorodność oraz dużą troskę o sprawność prezentowanych argumentacji. Całość dorobku naukowego jak i aktywność organizacyjna i dydaktyczna została uznana za wystarczającą do nadania ks. Miłoszowi Hołdzie stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk humanistycznych.

Prof. dr hab. Tadeusz Szubka w swojej opinii zaznacza, że monografia *Źródło i noc. Wprowadzenie do współczesnego absconditeizmu* nie ma – wbrew temu, co może sugerować podtytuł książki

– charakteru elementarnego, lecz jest solidnym studium dotyczącym idei Boga ukrytego w różny sposób rozwijanej we współczesnej filozofii religii. Swoją badania prowadzi w ramach filozofii analitycznej, ale sięga też do elementów właściwych dla myślenia biblijnego i teologicznego. Zdaniem prof. Szubki może to naruszać czystość metodologiczną rozważań filozoficznych, ale nie na tyle, by podważać sensowność takiego „synkretycznego czy hybrydowego przedsięwzięcia”. Książka spełnia zatem wymogi monografii habilitacyjnej.

Pozostały dorobek naukowy również został oceniony wysoko zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym – podkreślone zostało to, że wiąże się on nie tylko z tematyką monografii habilitacyjnej, lecz również z innymi obszarami badawczymi. Habilitant spełnia także ustawowy wymóg istotnej aktywności naukowej realizowanej „w więcej niż jednej uczelni [...], w szczególności zagranicznej”. Po uwzględnieniu wszystkich dokonań Habilitanta i wziąwszy pod uwagę „jednoznacznie pozytywne recenzje jego dorobku habilitacyjnego” prof. Szubka popiera wniosek o nadanie ks. dr. Miłoszowi Hołdzie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie filozofia.

Ks. dr hab. Zbigniew Wolak zwrócił uwagę na to, że w monografii habilitacyjnej przedstawiono zagadnienie absconditeizmu zarówno od strony historycznej, jak i systematycznej, zaś samo pojęcie absconditeizmu zostało przedstawione jako połączenie „źródła”, czyli przekonania o istnieniu „rzeczywistości ostatecznej”, najwyższej z „nocą”, która jest metaforą przeszkód, jakie utrudniają poznanie owej rzeczywistości i zbliżenie się do niej. Takie ujęcie absconditeizmu wprowadziło pewną opozycję między pojęciami, które pojawiają się w dyskursie. Jednym z nich jest zależność między ukryciem i odkrywaniem Boga. Badanie tego rodzaju zależności wymaga znacznej subtelności semiotycznej i metodologicznej, którą Habilitant zasadniczo posiadał. Z kolei rozległość badań filozoficzno-teologicznych pozwala łączyć teorię z praktyką, również dydaktyczną i duszpasterską: „Można powiedzieć, że w jego myśli i postawie przejawia się postawa filozofa jako przyjaciela mądrości, którą sam chce poznawać i dzielić się nią z innymi. Ze świadomością, że w obu tych dziedzinach towarzyszą sobie ‘źródło’ i ‘noc’.”

Również ks. Wolak poparł wniosek o nadanie ks. dr. Miłoszowi Hołdzie stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie filozofii.

Podpis Przewodniczącego Komisji: